

Dr hab. Marek Jakubiak, prof. ucz.

**Recenzja monografii:
Jacek Janowski,
Architektura i Infrastruktura Wielkiego Resetu, t. I,
Metodologia badań i podejścia badawcze do Wielkiego Resetu, Warszawa 2023**

Książka Jacka Janowskiego powstała jako rezultat realizacji badań finansowanych z grantu NCN uzyskanego w 2022 r. i dotyczy struktury jednego z najistotniejszych zagadnień współczesnej cywilizacji - zjawiska Wielkiego Resetu, z opisem stanu badań, jakie w tym zakresie są aktualnie prowadzone.

Autor podjął się dokonania charakterystyki czynników, które spowodowały, że postępująca od XVIII w. industrializacja i liczne przemiany technologiczne (w tym IT) doprowadziły do zakłócenia procesu naturalnej transformacji społecznej. Dominującymi zagadnieniami, które zdaniem Autora wywarły na ten proces istotny wpływ, są dwie zasadnicze kwestie - nowy porządek świata oparty na postępie technologicznym oraz globalizm z narastającą tendencją do łatwości przepływu informacji. W opinii Autora jest to spowodowane tym, że *„globalna cywilizacja informacyjna jest postrzegana jako szczytowe osiągnięcie ludzkości [...] za nią natomiast postępują: globalna kontrola zasobów i procesów oraz wprowadzanie globalnych mechanizmów zarządzania (administrowania)”*. Istotnie, trudno się w tym aspekcie z prof. Janowskim nie zgodzić, że nadmierna formalizacja i tworzenie różnych sieci współzależności może doprowadzić do pewnego rodzaju totalitaryzmu systemowego, któremu należy się przeciwstawić. Autor stara się przedstawić zagadnienia Wielkiego Resetu kompleksowo, z naciskiem na aspekty technologiczne, społeczne, ekonomiczne, polityczne i prawne. Z jednej strony jest to zaletą książki, gdyż czytelnik może pozyskać szerokie spectrum wiedzy na ten temat, z drugiej strony jednak brak zawężonego ujęcia problemu może stwarzać wrażenie powierzchowności przekazywanych poglądów. Dodatkowo pojawia się swoiste odczucie trudności w koncentracji nad wybranym zagadnieniem. Zasadniczym celem książki jest według Autora konieczność opisanie postępującej zmienności zjawisk i wyjaśnienia ich przyczyn. Niewątpliwie cel ten wzmocniony dodatkowo cytatem z Manuela Castellsa został osiągnięty w pełni. Zamiarem Autora recenzowanego opracowania jest ukazanie systemu rządów współczesnego świata, gdzie w wyniku jednych kryzysów kształtuje się nowy ład cywilizacyjny, a w przypadku innych dochodzi niemal do upadku społeczeństw. Autor zwraca szczególną uwagę na to, że w kon-

tekście Wielkiego Resetu zmienia się również położenie człowieka, który w obliczu transformacji i jej powiązań staje się też przedmiotem „cywilizowania” przez system (New Technology).

W recenzowanej pracy prof. Janowski dokonał również charakterystyki metodologicznej pozostałych sześciu tomów niniejszego cyklu wydawniczego. Należy podkreślić dbałość Autora o odpowiednie przygotowanie czytelnika do zapoznania się ze specyficzną faktografią. Problematyka poszczególnych części pracy będzie dotyczyła najnowszej formuły urzędzenia świata, a w szczególności czynników eskalujących globalizację i zarazem utrudniających realizację zbiorowych potrzeb społecznych. Autor wskazał, że zasadniczym problemem, z którym boryka się aktualnie społeczeństwo jest kontrola, jakiej jest ono poddawane na gruncie życia polityczno-społecznego, poprzez konieczność realizacji różnego typu zadań związanych z obsługą systemów instytucjonalnych. Zdaniem Autora - co jest słusznym spostrzeżeniem - w efekcie tego następuje globalny proces przyspieszenia, skutkujący powstaniem nowego światowego ładu rzutującego również na struktury władzy i rozwiązania technologiczne, ekonomiczne itp. w krajach o dominującej liczbie zwolenników New World Order. Według Autora receptą na zlikwidowanie zjawiska Wielkiego Resetu byłoby pokonanie przez współczesne pokolenie sieci wielod dziedzinowych powiązań, które przy wykorzystaniu sprzętu IT oraz narzędzi sztucznej inteligencji narzucają konieczność stosowania rozwiązań wykreowanych pośrednio przez inżynierów, biznesmenów, menedżerów budujących jego podstawę ideologiczną i doprowadzających do kontroli społeczeństwa. Wobec powyższego prof. Janowski zarówno w tym, jak i pozostałych sześciu tomach zamierza przeprowadzić badania mające na celu wykazać poziom zaangażowania czynnika ludzkiego i technologicznego w upowszechnienie Wielkiego Resetu, jako zjawiska o wymiarze międzynarodowym. Powołując się na opinie i analizy agend światowych, strategie światowych raportów pozarządowych, deklaracje ideowe, enuncjacje prasowe, kodeksy etyczne oraz regulacje prawne (krajowe, unijne i międzynarodowe) Janowski interpretuje Wielki Reset jako formę bardzo wyrafinowanej przebudowy świata, z wyraźnymi zmianami w takich sferach życia publicznego, jak nauka, przepisy, podatki, rynek i obrót towarowy oraz kultura masowa. Szerzące się w ten sposób zjawisko wymaga pozyskiwania dotacji. Zdaniem Autora systemowa kontrola społeczeństwa i korporacyjne subwencjonowanie różnych obszarów nauki, przemysłu i gospodarki powstaje w wyniku narzuconej konieczności ubiegania się o różnorodne dotacje, których sponsorzy zobowiązują beneficjentów do promowania ściśle określonej koncepcji ideologicznej (w przypadku badań naukowych) lub osiągania efektów zgodnych z ich oczekiwaniami. Nietrudno zatem dostrzec, że w odniesieniu do przedstawi-

cieli środowiska naukowego, fundatorzy prowadzonych badań wyrażają ukryty cel nakłonienia kadry badawczo-dydaktycznej do prezentowania nie do końca prawdziwego obrazu stanu społeczeństwa XXI w., natomiast w przypadku reprezentantów innych sektorów, do nienaturalnej kartelizacji i skracania trwałości efektywnej eksploatacji poszczególnych produktów.

Za prekursora kartelizacji Jacek Janowski wskazał firmy General Electric, Philips i Osram, których właściciele w 1932 r. zawiązali kartel Phoebus. Wytwarzane w nim produkty miały okazać się trwałymi przez sześć miesięcy, a następnie wymagać wymiany. Według Autora alternatywnym i nowoczesnym rozwiązaniem są produkty powstałe jako rezultat procesu „inżynierii odwrotnej”. Proces ten polega na określeniu momentu, w którym dany produkt zaczyna się psuć, a następnie opracowywaniu „czegoś nowego”, gwarantującego wyższą jakość. Nietrudno dostrzec, że Autor postrzega Wielki Reset w kategoriach bardzo szybko postępującego procesu, który poprzez różnorakie współczynniki przyczynia się do stagnacji społeczeństwa i jego zacofania, doprowadzając w konsekwencji do spowolnienia koniunktury w świadczeniu usług, limitowania produkcji, załamania rynku i wyłączenia dostaw energii. Elementem, którego zdecydowanie brakuje, jest oszacowanie przez Autora czasu, w jakim miałyby to nastąpić. Bez tego rola książki, mającej stanowić ostrzeżenie dla potomnych w wielu obszarach życia publicznego, na pewno będzie mniejsza.

W recenzowanym tekście Autor postawił tezę o złożoności Wielkiego Resetu, uzasadniając ją szeregiem czynników obiektywnych. W opinii recenzenta należy zgodzić się z piszącym, że brak jednolitości strukturalnej tego procesu zaczął nasilać się wyraźnie w dwudziestym wieku i trwa do dnia dzisiejszego. Ponadto - zdaniem Janowskiego - określając charakter badań, można dostrzec specyficzną trudność co do sposobu ich opisanie. Nie sposób bowiem pogodzić wymogi wynikające z konieczności zastosowania warsztatu naukowego i naukowej ścisłości z medialną formą odzwierciedlenia Wielkiego Resetu jako zjawiska społecznego, bazującego na przekazie medialnym i polityczno-ekonomicznym. Autor zwraca uwagę, że obecnie nastąpiła kolosalna zmiana w interpretacji zapisów poszczególnych dokumentów, np.: Raportu Klubu Rzymskiego z 1972 r. czy licznych agend ONZ i nie wszystkie z nich (tj. dotyczące zmniejszenia przyrostu demograficznego, gospodarki bezemisyjnej czy zrównoważonego rozwoju) mogą zostać w pełni wprowadzone. Autor trafnie ukazuje aktualny Wielki Reset jako zjawisko generujące straty lub generujące konieczność wdrażania nowych programów rządowych, bankowych i innych, które sprawią, że przyszłe pokolenia funkcjonując w globalnej przestrzeni, będą oparte na gospodarce o obiegu zamkniętym, narzu-

conym przez instytucjonalny aparat władzy, a zarazem powodującym określone zadłużenia i zaniżającym materialny poziom rozwoju cywilizacyjnego przyszłych społeczeństw.

Celem badawczym wskazanym przez Autora jest analiza problematyki Wielkiego Resetu w wielu obszarach i różnorodnych przekrojach. Autor zakłada, że istnieje potrzeba precyzyjniejszego ujęcia trendów cywilizacyjnych i inicjatyw globalnych, które wpisują się w Wielki Reset, a zarazem leżą u podstaw transformacji cybernetycznej i informatycznej dwudziestego i dwudziestego pierwszego wieku. Jednocześnie zakłada ich opracowanie w oparciu o kryteria inter-, multi- i transdyscyplinarne. Odnosi się zatem wrażenie pewnej niekonsekwencji – z jednej strony bowiem, Janowski będąc doświadczonym naukowcem wskazuje w treści na trudność pogodzenia naukowego charakteru pracy z medialno- popularyzatorskim charakterem analizowanego zjawiska, z drugiej zaś opisuje konieczność ukazania problemu przez pryzmat zarządzania, historii, filozofii (co może spowodować poczucie niedosytu wiedzy w każdym z tych obszarów).

Niewątpliwym atutem pracy jest jej podłoże metodologiczne. Pod tym względem Autor dołożył wszelkich starań, aby zaakcentować aspekty dotyczące architektury i infrastruktury Wielkiego Resetu, ze szczególnym uwzględnieniem prekursorów tej idei, jej podłoża ideologiczno-technologicznego i cywilizacyjnego. Na uznanie zasługuje także edytorska oprawa tekstu, wykonana ze znaczną starannością i widocznym przywiązaniem do dbałości o szczegóły.

Uzasadniając kierunek i znaczenie prowadzonych badań, prof. Janowski słusznie oparł się na najnowszych wytycznych z Międzynarodowego Forum Ekonomicznego, które odbyło się w Davos w czerwcu 2020 r. Wielki Reset stał się jego mottem przewodnim w procesie odbudowy społeczeństw i gospodarek, a tym samym - zdaniem Autora - stanowił inspirację do pozyskania przez obecne pokolenia wiedzy, na ile stanowi on realne zagrożenie. Janowski zwraca uwagę, że dotychczasowe osiągnięcia w tym zakresie ograniczają się do dokumentacji i raportów, cykl jego książek ma natomiast stanowić interdyscyplinarną analizę o długoterminowym kontekście cywilizacyjnym. Dodatkowym uzasadnieniem dla powstania ww. opracowań ma być również konieczność dokonania bardziej szczegółowej analizy Agendy 2030, czyli dokumentu, który został wypracowany na posiedzeniu ONZ w 2015 r. i zastąpił dotychczas obowiązującą deklarację, tzw. Agendę 21. W opinii Autora Agenda 2030 skoncentrowała się wokół problematyki inwigilacji społeczeństwa za pośrednictwem takich instrumentów, jak wyznaczanie przez państwo szczegółowych ram życia, uznanie prymatu korporacji nad instytucjami i państwami, rozbudowa systemu permanentnej kontroli społecznej. Autor bardzo trafnie postrzega problem jako rodzaj globalnego komunizmu,

który może nam zagrażać w przyszłości i deklaruje zgłębienie tej problematyki w ramach prowadzonego grantu NCN (co cieszy). Warto też podkreślić, że pomimo podania poszczególnych przykładów tego typu działań Autor nie doprecyzowuje, które z nich dla obecnego młodego pokolenia zostaną uznane za elementarne składowe Wielkiego Resetu.

Przedstawiając zasadnicze problemy badawcze dotyczące Wielkiego Resetu, Autor skoncentrował się wokół aspektów technologicznych, ekonomicznych i ideologicznych. Janowski słusznie zwraca uwagę, że prezentując tak interdyscyplinarny obszar badawczy należy pod różnym kątem zinterpretować zarówno cele poznawcze obejmujące doświadczenie potoczne, aparat naukowy czy wnioski filozoficzne, jak również podjąć się analizy tzw. architektury globalnej. W tej ostatniej Janowski dostrzega ukryte tendencje do kontrolowania społeczeństwa za pośrednictwem różnorodnych deklaracji, dekretów, rozporządzeń i ustaw UE oraz szeregu innych materiałów świadczących o odejściu od powszechnego liberalizmu na rzecz globalnego państwa informacyjnego, nacechowanego socjalnymi atrybutami. Zdaniem Janowskiego konstrukcja współczesnego społeczeństwa bazuje na łączeniu cech kontrolnych z elementami ideologicznego zmuszania do określonych postaw behawioralnych. Autor zwraca także uwagę, że długofalowe prowadzenie tego typu działalności w odniesieniu do silnych liczebnie zbiorowości może prowadzić do kreowania wrażenia sztucznie wytwarzanej aktywności państwa na gruncie technologicznym i informatycznym. Kluczową kwestią poruszoną przez prof. Janowskiego w tym kontekście jest globalizm rozpatrywany przez pryzmat globalnej architektury Wielkiego Resetu, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów: informatycznego, administracyjnego, cybernetyki i in., które jego zdaniem współtworzą nowy porządek światowy, odpowiedzialny za proces transformacji cywilizacji według modelu zgodnego z założeniami badanego zjawiska. W jego ocenie tak obszerne spectrum problemu wymaga zaangażowania specjalistów z różnych branż, którzy stają się architektami i inżynierami nowego ładu ukierunkowanego w stronę inwigilacji, manipulacji, dezinformacji, indoktrynacji, sensualizacji i instrumentalizacji. Zjawiska te w największym stopniu zachodzą w przestrzeni wirtualnej. Dodatkowo Janowski ujmuje globalizację, jako proces objęty siecią powiązań międzynarodowych i korporacyjnych, które przyczyniają się do kreowania prywatnej logiki konsumenckiej w miejsce logiki społecznej i obywatelskiej. Jego zdaniem może to spowodować zastąpienie administracji państwowej administracją zdominowaną przez liczne mechanizmy władzy powiązanej z sektorem prywatnym. Tym samym państwa narodowe tracą autorytet i znaczenie. Wzmoczone zostanie natomiast poczucie globalnego chaosu.

Jak zostało ujęte we wstępie pracy podstawą umacniania się Wielkiego Resetu w kulturze i cywilizacji jest transformacja. Definiując to pojęcie, Janowski podaje dwa możliwe scenariusze jej przebiegu - albo w sposób oddolny i naturalny (niejako ewolucyjny), albo w szokowy i gwałtowny, wywoływany i przeprowadzany w społeczeństwie trybem wymuszonym. Autor podkreśla, że zwłaszcza ten drugi sposób, jako dynamiczny i efektywny, jest traktowany na zasadzie raptownie przyspieszonego procesu techniczno-informatycznego, współtworzącego pokolenia „generacji Wielkiego Resetu”. Trudno nie zgodzić się z Autorem, że wdrażane obecnie zmiany najczęściej mają podłoże tzw. cywilizacji informacyjnej. Warto podkreślić natomiast, że jej struktura jest niejednolita – składa się bowiem z automatyzacji, digitalizacji, internetyzacji, algorytmizacji, parametryzacji, medializacji i szeregu innych pojęć, budujących obecnie zasób wiedzy współczesnego społeczeństwa. To wszystko tworzy dosyć katastroficzną koncepcję świata, bazującą na zdominowaniu informatycznemu człowieka, odhumanizowaniu, odejściu od działalności kulturotwórczej czy promowaniu przekształceń związków społecznych z real przestrzeni na przestrzeń wirtualną. Prezentowana koncepcja może napawać obawą o przyszłość naszej planety, zwłaszcza, że Autor uważa tę gwałtowną transformację za możliwą do realizacji, chociaż unika odpowiedzi na pytanie, kiedy mogłoby to ostatecznie nastąpić. Zdaniem prof. Janowskiego ta pesymistyczna wizja najbliższej przyszłości jest jednak trudna do utrzymania. Świat wirtualny nie daje bowiem ludziom możliwości pełnej samorealizacji. Jedynie realna rzeczywistość zapewnia człowiekowi sens istnienia głęboko wpisany w naszą świadomość. Napawa to ostrożnym optymizmem.

Ostatnia część recenzowanej pracy dotyczy problematyki badawczej i źródłowej. Janowski dość jednoznacznie wskazuje, że geneza implementacji zjawiska Wielkiego Resetu tkwi w różnorodnych organizacjach i forach, takich jak np. masoneria, Światowe Forum Ekonomiczne czy agendy ONZ i Unii Europejskiej. Jego zdaniem należące do tych grup centra lobbingowe, przy wykorzystaniu współczesnej technologii informatycznej, wyznaczają kierunki ideologiczne, napędzając jednocześnie szeroko pojmowany globalizm. W ich pojmowaniu Wielkiego Resetu międzynarodowa unifikacja ma okazać się lepsza niż odrębności państwowe, narodowe itp. Polityczne rządzenie i administracyjne zarządzanie miałyby wówczas polegać na sprawowaniu władzy „nad masami”, a nie - jak dotychczas - nad odrębnymi strukturami społecznymi, państwowymi i narodowymi. Według Autora zwolennicy tej opcji postrzegają globalizację jako impuls do rozwoju podmiotów silniejszych ekonomicznie i stopniowego bogacenia się społeczeństwa. Równoległe następowałyby ewolucyjna pauperyzacja, patologizacja, totalizacja i marginalizacja tej części społeczeń-

stwa, która okazywałaby się mniej wykształcona czy gorzej uposażona pod względem ekonomicznym. W rezultacie silne korporacyjne układy globalne dominowałyby nad lokalnymi ośrodkami władzy, tworząc międzynarodowe agendy dla mechanizmów władzy ekonomicznej Wielkiego Resetu. W dalszej części opracowania Janowski skoncentrował się na analizie poszczególnych składowych pojęcia technologizmu, ekonomizmu i jego ideologicznych założeń, progresywizmu i symulacjonizmu. Należy z uznaniem podkreślić, że Autor przeprowadził bardzo dogłębną analizę badawczą, dokonał kwerendy materiału źródłowego i zastosował szereg narzędzi badawczych. Nie zmienia to faktu, że tak szerokie ujmowanie problemu może sprawiać trudność w percepcji niniejszej pozycji książkowej.

Reasumując warto podkreślić, że pomimo pewnych uwag recenzenckich jest to pozycja książkowa o nowatorskiej tematyce i w pełni spełniająca kryteria wydawnicze. Prof. Janowski przeprowadził i opisał szczegółowe badania nad zagadnieniem, przygotował również cały pakiet załączników w postaci aneksów. W ich skład wchodzi: bibliografia, nota o Autorze, słownik definicji, indeks osób, indeks instytucji, indeks przepisów, indeks dokumentów z wyszczególnieniem rodzajów, skorowidz osób, skorowidz rzeczowy, skrótów technicznych i tabeli z zestawieniem Architektury Wielkiego Resetu. Na uwagę zasługuje również akcentowany przez Autora osobisty stosunek do problematyki szerzącego się współcześnie globalizmu, który może być podwaliną do rozwinięcia szerzej zakrojonych badań w tej materii.

Na koniec pewna sugestia dla Autora: proponuję na samym początku umieścić definicję tytułowego pojęcia „Wielki Reset” oraz jego genezę. Wprawdzie w różnych miejscach pracy pojawiają się opisy tej koncepcji, jednak z punktu widzenia większej wartości naukowej dzieła warto byłoby „pokusić się” o taką definicję.